

Aşık Edebiyatı Nazım Şekilleri

Koşma

Koşmanın Özellikleri Nelerdir?

Saz eşliğinde söylenen lirik şiirlerdir.

Dörtlük sayısı genelde 3 ile 5 arasında değişir.

Türk halk edebiyatının en çok sevilen, en çok kullanılan nazım şeklidir, dörtlüklerle söylenir.

Koşmalarda genellikle 11 'li hece ölçüsü ve (4+4+3=11 ya da 6+5=11 duraklı) genelde yarım kafiye kullanılır.

Uyak düzeni; ilk dörtlük aaab, abab, aaba veya abcb şeklinde, diğer dörtlükler cccb, dddb şeklindedir.

Genelde şiirin içinde özellikle de son dörtlükte şairin mahlası bulunur, buna tapşırma denir.

Koşmalar işlenen konulara göre çeşitli isimler alır. Bunlar aynı zamanda âşık edebiyatı nazım türleridir.

Koşmanın Türleri Nelerdir?

Güzelleme

Âşık edebiyatında insan ve doğa güzelliklerini işleyen koşmalardır. Genellikle aşık olunan kadın, kız, gelin, dağ, ağaç, hayvan, çiçek gibi unsurlar işlenir. Karacaoğlan bu türün en güzel örneklerini vermiştir.

Koçaklama

Konusu savaş, yiğitlik, kahramanlık olan halk edebiyatı şiirleridir. Coşkun ve yüksek tempolu söyleyişleri vardır. Halk edebiyatımızda bu türün en güzel örneklerini Köroğlu ile Dadaloğlu vermiştir.

Taşlama

Bir kimseyi yermek veya toplumun bozuk yönlerini iğneleyici bir dille eleştirmek için yazılan şiirlerdir. Taşlamanın en önemli temsilcileri ise Dertli, Ruhsati ve Seyrani gibi ozanlardır. Divan edebiyatındaki hicviyenin, günümüz edebiyatında ise satirik şiirin karşılığıdır.

Ağıt

Doğal afetler, ölüm, hastalık vb. çaresizlikler karşısında korku, heyecan, üzüntü, isyan gibi duyguları ifade eden ezgili ürünlerdir. Ağıt söyleme işine ağıt yakma, ağıt söyleyenlere ise ağıtçı denilmektedir.

Semai

Tabiat, sevgi ve ayrılık konularını işler.

Sekizli hece ölçüsüyle yazılır.

Semainin hece ölçüsünün yanında aruz ölçüsü kullanılarak yazılanları da vardır.

Nazım birimi dörtlüktür. En az 3, en çok da 5-6 dörtlükten oluşur.

İlk dörtlüğü aaab, abab, aaba, abcb şeklinde diğer dörtlükler dddb, eeeb, fffb şeklindedir.

Son dörtlükte Şairin mahlası bulunur.
Karacaoğlan, Erzurumlu Emrah semailerı ile ünlüdür.

NOT: Semailer, koŐmalardan hece sayısı ve özel ezgisi bakımından farklılık göstermektedir.

Varsađı

Yiđite bir edayla okunan bu Őiirler hece ölçüsünün 8'li kalıbıyla (4+4) duraklı ya da duraksız olarak okunur.

Genellikle 3 ila 5 dörtlükten oluŐan semailerin daha fazla dörtlükten oluŐan Şekilleri de vardır.

Uyak düzeni xaxa, bbba, ccca... Şeklindedir.

Sözlerinde ve müziğinde yiğitçe bir hava vardır. Bu hava dörtlüklerin içindeki "bre" "hey" "behey" gibi önlemlerle sağlanır.

En güzel örneklerini Karacaoğlan vermiştir.

Destan

AŞık edebiyatının en uzun nazım Şeklidir.

Dörtlük sınırlaması yoktur.

Destanlarda konu olarak toplumu ilgilendiren, toplumda heyecan yaratan kahramanlık, savaş, isyan, deprem, yangın, parasızlık, dalkavukluk gibi konular işlenir.

Hecenin 8'li ya da 11 'li kalıbıyla söylenen destanlar Őekil olarak koŐmaya benzer.

NOT: Kalenderi, Selis, Vezn-i Ahar, Satra ve Semai nazım Şekilleri halk edebiyatının aruzla yazılan nazım Őekilleridir.> Bu türün en güzel örneğini Kayıkçı Kul Mustafa vermiştir. (Genç Osman Destanı)